

Iz pedagoške teorije i prakse

UDK: 81`35:81`34

Stručni članak

Željka Kalabek

Točno i netočno u pisanju i govorenju

Sažetak

U svakom jeziku postoje osnovne jezične djelatnosti: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. Slušanje i govorenje urođene su djelatnosti, a čitanje i pisanje treba uvježbavati da bi se razvilo. Dijete ulazi u jezičnu komunikaciju slušanjem i oponašanjem odraslih te uključuje procese ponavljanja i razumijevanja da bi progovorilo dok u školi razvija čitanje i pisanje. Sve te djelatnosti imaju svoje posebnosti, međusobno se prožimaju i nadopunjuju.

Pretpostavlja se da dobro poznavanje materinskog jezika omogućuje brže i lakše ovladavanje drugim (stranim) jezicima i sadržajima. Međutim, istraživanja u hrvatskom obrazovnom sustavu pokazuju da učenici jako dobro ovladaju teorijom jezika i pravopisnim pravilima, ali ne ovladaju njihovom primjenom, što kod učenika često stvara negativan stav prema nastavnom predmetu. Posljedica je slabija pismenost govornika hrvatskoga jezika.

Na to utječu mnogi čimbenici: nastavno gradivo, način poučavanja, udžbenici, mediji, učitelji, odnosno okruženje u kojemu se učenik nalazi.

U ovome je članku riječ o čestim pogreškama u pisanoj i govorenoj riječi učenika (i odraslih) u odnosu na hrvatski standardni jezik. Trebaju se spomenuti dva plana na kojima se ostvaruje normiranost hrvatskog standardnog jezika i jezik u pisanoj i govorenoj obliku: ortografija i ortoepija.

Pisanje je ljudska aktivnost kojom se na nečemu ostavlja trag u obliku simbola (slova, grafema) iz skupa unaprijed utvrđenih znakova (pisma). Za pisanje je potrebno ispuniti sljedeće zahtjeve: poznavanje jezika na kojemu se piše, poznavanje slova, gramatike i pravopisa. Pravilnim pisanjem bavi se pravopis ili ortografija (naziv za skup pravila koji određuje način pisanja nekog jezika).

Govorenje je usmeno izražavanje na kojem jeziku, razmjenjivanje misli glasno izgovorenim riječima, vođenje razgovora s kim, izražavanje ili priopćivanje čega riječima. Pravogovor ili ortoepija obuhvaća pravila o ispravnom izgovoru u nekome jeziku.

Ključne riječi: govorenje, pisanje, ortografija, ortoepija

1. Pisanje blagdana (Božić, Nova godina, Uskrs: božićni običaji, uskrсни običaji)

Nova godina – ako želimo čestitati praznik (1. siječnja)

nova godina – ako želimo čestitati cijelu nadolazeću godinu

Božić, Uskrs – blagdani

božićni, uskrсни, advent – malim slovom piše se naziv prazničkog i blagdanskoga razdoblja

PRIMJER: Sretan Božić! Sretan Uskrs!

Sretne božićne blagdane!

Želim vam sretnu Novu godinu i uspješnu 2022. godinu.

Želim vam sretnu novu godinu!

Želim vam sretnu novu 2022. godinu!

Bili smo u Zagrebu na adventu.

Volim uskrсне običaje.

2. Pisanje datuma/nadnevka

U datiranju dokumenata i dopisa naziv mjeseca piše se u genitivu.

Netočno: 5. 09. 2021.

5. IX 2021.

5. rujan 2021.

U Bjelovaru, 5. rujna 2021.

Točno: 5. 9. 2021.

5. IX. 2021.

5. rujna 2021.

U Bjelovaru 5. rujna 2021.

Bjelovar, 5. rujna 2021.

3. Godine

Netočno: 1990-ih godina (Napisao je roman 1990-ih godina.)

Izraz *tisuću devedesetih godina* u govoru se ne upotrebljava.

Točno: 90-ih godina 20. stoljeća (Napisao je roman 90-ih godina 20. stoljeća.)

4. Sati

Netočno: Sada je 12.30 sati.

Točno: Sada je 12.30.

Objašnjenje: Iza vremenskog zapisa koji uključuje i minute pogrešno je pisati riječ sati jer je u zapisu riječ o 12 sati i 30 minuta.

5. Približna količina

Netočno: 50-tak

50-tih

oko 20-ak (Na utakmici nas je bilo oko dvadesetak.)

Točno: 50-ak

50-ih

20-ak (Na utakmici nas je bilo 20-ak.)

Objašnjenje: 50-ak, 50-ih

Iza spojnice se zapisuje samo ono što ne pripada osnovi. **Ako osnova završava na t, ne treba se t ponavljati** (pedeset-ak, pedeset-ih).

Objašnjenje: 20-ak

Približna mjera izražava se brojevnim prilogom koji završava na -ak. Stoga je suvišno upotrijebiti i prijedlog oko. Dakle, ispravno je napisati:

Bilo nas je dvadesetak.

Bilo nas je oko dvadeset.

6. Početak rečenice

Rečenicu ne treba početi pisati brojem ili kraticom.

2021. rođen je moj brat.

Savjet: Godine 2021. rođen je moj brat.

7. rujna 2000. rođena je moja sestra.

Savjet: Dana 7. rujna 2000. rođena je moja sestra.

Šk. god. 2021./2022. objavljena je moja knjiga.

Savjet: Školske godine 2021./2022. objavljena je moja knjiga.

7. Brojevi

Netočno: U košari je 7 jabuka.

Točno: U košari je sedam jabuka.

Objašnjenje: Brojevi do deset pišu se riječima.

8. Izrazi

a) Netočno: Dobar večer! Dobro veče!

Točno: Dobra večer!

Objašnjenje: Pravilno je pozdravljati *Dobra večer!* jer je večer imenica ženskoga roda, a s njom se slaže pridjev koji ju opisuje.

b) Netočno: Hvala lijepo!

Točno: Hvala lijepa!

Objašnjenje: Imenica hvala je ženskoga roda te i pridjev uz nju treba biti istoga roda.

c) Netočno: Dragi svi!

Točno: Poštovani kolege! / Dragi učenici!

Objašnjenje: Oslovljavanje s *Dragi svi!* nije

primjeren u poslovnoj komunikaciji. To je doslovan prijevod s engleskoga jezika - Dear all.

d) Netočno: Dobrodošli u peti razred!

Točno: Dobro došli u peti razred!

Prihvatili smo dobrodošle primjedbe.

Objašnjenje: Izraz dobrodošlice veza je priloga i glagolskog priloga radnog: Dobro došao! Dobro došli! Dobro došla!

Kada nekoga ili nešto rado očekujemo ili je poželjan/poželjna, upotrebljavamo pridjev dobrodošao, dobrodošli, dobrodošla i dodajemo ga imenicama: *Stigli su dobrodošli gosti. Prihvatili smo dobrodošle primjedbe.*

e) Netočno: Htjeli smo kupiti namirnice, no međutim trgovina je bila zatvorena.

Točno: Htjeli smo kupiti namirnice, no trgovina je bila zatvorena.

Htjeli smo kupiti namirnice, međutim trgovina je bila zatvorena.

Objašnjenje: Veznik no i prilog međutim izriču isto - iznevjereno iščekivanje. Stoga je u rečenici pravilno upotrijebiti samo jednu od tih dviju riječi.

f) Netočno: Napišite zadaću čim prije.

Uzmite čim više vode.

Jedite čim manje kolača.

Točno: Napišite zadaću što prije.

Uzmite što više vode.

Jedite što manje kolača.

Objašnjenje: Čim više, čim manje, čim prije je veza riječi koja nije određena gramatičkim pravilima.

g) Netočno: Marko je rješavao zadatke, čak štoviše sve ih je riješio.

Točno: Marko je rješavao zadatke, čak ih je sve riješio.

Marko je rješavao zadatke, štoviše sve ih je riješio.

Objašnjenje: Riječi čak i štoviše označuju isto – premašeno očekivanje. Stoga treba upotrijebiti samo jednu riječ.

9. Rečenice s *je li* i *da li*

Netočno: Da li je netko pročitao knjigu? Ne znam *da li* je roman napisan.

Točno: Je li netko pročitao knjigu? Ne znam je li roman napisan.

Ipak, svaki *da li* ne treba uvijek zamijeniti s *je li*.

Netočno: Da li želiš kolač? Je li želiš kolač?

Točno: Želiš li kolač?

Objašnjenje: U hrvatskome jeziku bolje je upotrijebiti skupinu *je li* od skupine *da li*.

Tim se pravilom želi reći da je umjesto rečenice uvedene skupinom *da li* bolje upotrijebiti rečenicu u kojoj se glagolski predikat ili spona imenskoga predikata premeće na prvo mjesto, a za njom slijedi čestica *li*.

10. Sklonidba muških i ženskih imena

Sklonidba muških imena -o (npr. Dino, Pero, Ivo, Rino)

Netočno: Vidi Dina! To sam čula od Dina.

Točno: Vidi Dinu! To sam čula od Dine.

Objašnjenje: Muška dvosložna imena s dugouzlaznim naglaskom na prvome slogu koja završavaju na -o (Dino, Pero, Ivo, Rino), u hrvatskom standardnom jeziku sklanjaju se kao imenica žena (po e-sklonidbi).

Sklonidba muških imena na -io (npr. Mario, Dario)

Netočno: Nema Maria.

Učim s Mariem.

Točno: Nema Marija.

Učim s Marijem.

Učim s Marijom.

Objašnjenje: U sklonidbi svih imenica na -io u genitivu, dativu, akuzativu, lokativu i instrumentalu umeće se j. U instrumentalu imena imaju dva oblika: na -om i -em. (Kod pisanja stranih imena vrijedi drukčije pravilo.)

Sklonidba ženskih imena na -ia (npr. Mia)

Netočno: Otišla je Mii. Upoznali smo Miu.

Točno: Otišla je Miji. Upoznali smo Miju.

Objašnjenje: U sklonidbi imenica na -ia umeće se j.

Sklonidba ženskih imena na -ea (Andrea, Dorotea)

Netočno: Bila sam kod Andreje. Čitala sam Doroteji.

Točno: Bila sam kod Andree. Čitala sam Dorotei.

Objašnjenje: Kod ženskih imena na -ea ne umeće se glas j ni u jednom padežnom obliku.

11. Zamjenice

a. uporaba zamjenice svoj

Netočno: Uzela sam moj kaput.

Pogledaj tvoje ruke!

Poslušajte vaš glas!

Točno: Uzela sam svoj kaput.

Pogledaj svoje ruke!

Poslušajte svoj glas!

Objašnjenje: Pripadanje subjektu označenom riječju bilo kojeg lica i broja označuje se povratno-posvojnom zamjenicom.

b. uporaba zamjenica kojega i koji

Netočno: To je **bicikl** kojega sam dobio.

Točno: To je **bicikl koji** sam dobio.

To je **pas kojega** sam želio.

neživo - koji

živo - kojega

Objašnjenje: Akuzativ zamjenice za neživo glasi koji, a za živo kojega.

c. uporaba zamjenice svi i sve

Netočno: Ušao je u kuću i pozdravio svih vas. Pozdravljam svih!

Točno: Ušao je u kuću i pozdravio sve vas. Pozdravljam sve!

Objašnjenje: U akuzativu množine muškoga roda zamjenica glasi sve, a ne svih.

Netočno: On je svo blago ovoga svijeta. Ponaša se kao da ima svo znanje ovoga svijeta.

Točno: On je sve blago ovoga svijeta. Ponaša se kao da ima sve znanje ovoga svijeta.

Objašnjenje: U hrvatskom standardnome jeziku oblik zamjenice svo ne postoji. U skladu sa standardiziranim oblicima treba uz imenicu srednjega roda treba upotrijebiti oblik sve.

d. prijedlog kroz

Netočno: Napredovao je kroz rad na projektu.

Doći ću kroz pola sata.

Točno: Napredovao je radom na projektu.

Napredovao je tijekom rada na projektu.

Doći ću za pola sata.

Objašnjenje: Prijedlog kroz treba upotrebljavati u mjesnom (prostornom) značenju.

Išao je kroz šumu. Išao je kroz grad. Pogledao je kroz prozor. Vozio se kroz tunel.

U mjesnom i načinskome značenju bolje je upotrijebiti neki drugi prijedlog (tijekom, za) ili izraz besprijedložni izraz.

d. glagoli

a) futur I.

Netočno: Biti će lijep dan.

Vidjeti ćete svoje prijatelje.

Točno: Bit će lijep dan.

Vidjet ćete svoje prijatelje.

Objašnjenje: Kada infinitiv -ti dolazi ispred pomoćnoga glagola htjeti, u infinitivu se ne piše krajnji -i (bit će).

b) glasati, glasovati, glasati se

Glagoli glasati i glasovati imaju isto značenje – davati svoj glas komu na izborima ili pri kakvom odlučivanju.

Glasati se – javljati se glasom ili zvukom (pas se glasa, zvono se glasa).

Objašnjenje: Na temelju boljih tvorbenih mogućnosti i veće uporabe glagola prednost se može dati glagolu glasati pred glasovati.

c) desiti se, dogoditi se

U hrvatskom standardnom jeziku ne treba koristiti glagoli desiti se već dogoditi se.

Netočno: Desilo se na današnji dan.

Točno: Dogodilo se na današnji dan.

d) krenuti, početi

Netočno: Krenuo sam pisati zadaću.

Krenuli smo s treningom.

Kreće nova emisija.

Točno: Počeo sam pisati zadaću.

Počeli smo s treningom.

Počinje nova emisija.

Objašnjenje: Glagol kretati znači početi se kretati.

Glagol početi znači pokrenuti kakvo djelovanje ili događanje i biti na početku.

e) pisanje niječnice s glagolima (ne mogu, neće itd.)

Netočno: Nemogu otići na koncert.

Neznate ništa.

Ne ćete pjevati?

Točno: Ne mogu otići na koncert.

Ne znam ništa.

Nećete pjevati?

Objašnjenje: Niječnica **ne** piše se odvojeno od glagola. Iznimka su glagoli nestati, nedostajati, nemati kojima je negacija dio osnovne, oblici nemoj, nemojmo, nemojte; nisam, nisi, nije, nismo, niste, nisu; neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće.

f) htjeti, voljeti, željeti, boljeti

Netočno: Dječak je htjeo igrati nogomet.

Djevojčica je volila čitati.

Bolila ju je noga.

Djeca su željela učiti.

Točno: Dječak je htio igrati nogomet.

Djevojčica je voljela čitati.

Boljela ju je noga.

Djeca su željela učiti.

Objašnjenje: Glagoli na -jeti u 1. licu jednine muškog roda glase htio, volio, želio, bolio, a ne htjeo, željeo, voljeo, boljeo.

g) infinitiv

Netočno: Djeca će pjevat. Moji prijatelji će doć.

Točno: Djeca će pjevati. Moji prijatelji će doći.

Objašnjenje: Nastavci za infinitiv su -ti i -ći.

h) biti

Netočno: Ja bi otišao.

Mi bi trčali maraton.

Vi bi pročitali knjigu.

Točno: Ja bih otišao.

Mi bismo trčali maraton.

Vi biste pročitali knjigu.

Objašnjenje: Često krivo upotrebljavamo aorist glagola biti u prvom licu jednine, te prvom i drugom licu množine.

i) glagolski pridjev radni (npr. došo)

Netočno: K meni je došo Ivo.

Piso je zadaću.

Točno: K meni je došao Ivo.

Pisao je zadaću.

Objašnjenje: Glagolski pridjev radni tvori se od infinitivne osnovne i nastavka -o (pisa-o).

j) glagol skužiti i shvatiti

Netočno: Učiteljice, skužio sam.

Točno: Učiteljice, shvatio sam.

Objašnjenje: Glagol skužiti ne pripada hrvatskom standardnome jeziku, već žargonu.

k) iza se ne dolazi pomoćni glagol za 3. lice jednine (je)

Netočno: Ona se je počesljala.

Točno: Ona se počesljala.

Objašnjenje: Kada u rečenici s povratnim

glagolom izričemo perfekt u 3. licu jednine, tada iza riječi se ne pišemo i ne izgovaramo nenaglašeni oblik glagola biti (je).

e. veznik jer – jel

Netočno: Uđi u kuću jel je vani hladno!

Točno: Uđi u kuću jer je vani hladno.

Objašnjenje: Jer je uzročni veznik i znači zato što. Jel (je l') je skraćeni oblik upitne forme je li.

f. riječi sljedeći i slijedeći

Obje riječi pravilno je pisati, ali u različitim značenjskim kontekstima.

Riječ **sljedeći** je pridjev i znači *koji slijedi, koji je na redu, idući, naredni*. Koristi se kada se opisuje redosljed.

Sljedeći dan napisao je pismo.

Riječ **slijedeći** je prilog u značenju *tako da se slijedi*.

Slijedeći čovjeka u kabanici, stigao je na određeno mjesto.

g. prilog vani i van

Netočno: Izašla sam vani.

Točno: Izašla sam van.

Bila sam vani.

Objašnjenje: Van i vani su mjesni prilozici. Prilog **van** označuje cilj ili smjer kretanja i odgovara na pitanje kamo? (npr. trčati van, pustiti van). Prilog **vani** označuje mjesto i odgovara na pitanje gdje? (npr. biti vani, sjediti vani, igrati se vani).

Zaključak

Učenici ponekad u pisanim uradcima rabe

dijalektne riječi ili prenose gramatičke osobitosti govorenoga jezika u pisani oblik. Pisana se komunikacija među učenicima danas događa i u drugim područjima. Mladi komuniciraju različitim oblicima medija: Twitterom, SMS-om, Facebookom, e-mailom i raznim oblicima chatova. Takvu komunikaciju karakterizira zasićenost posuđenicama, kršenje gramatičko-pravopisnih normi radi brže i jednostavnije komunikacije te korištenje simbola. Budući da mladi provode sat ili dva, pa čak i više, komunicirajući različitim oblicima virtualne komunikacije, i ta vrsta jezika koji ondje stvaraju utječe na razvoj njihove vještine pisanja i govorenja. Stoga načine poučavanja treba mijenjati kako bismo motivirali učenike da zavole materinski jezik te da ga uspješnije i lakše usvajaju. Učenike je važno poticati na jezičnu djelatnost čitanja jer čitanjem bogate rječnik, usvajaju nove riječi i izraze. Važno je uvježbavati i govorenje kako bi znali pravilnim i cjelovitim rečenicama izraziti svoje misli te pisanje kako bi rečenice skladno poveživali i naučili sastavljati veće logičke cjeline.

Literatura

Jozić, Željko i dr. (2013). Hrvatski pravopis. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Babić, Stjepan; Moguš, Milan. (2010). Hrvatski pravopis. Zagreb: Školska knjiga.

Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. (2019). Hrvatska školska gramatika. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Aladrović Slovaček, Katarina. (2017). Jezična djelatnost pisanja u osnovnoškolskoj nastavi hrvatskoga jezika. Strani jezici 46 (4). Dostupno na strani [_jezici_46_4_4\(5\).pdf](#)

Hrvatski jezični portal. Dostupno na <https://hjp.znanje.hr/>

Jezični savjetnik. Dostupno na <https://jezicni-savjetnik.hr/>

Hrvatski na maturi . Dostupno na <http://matura.ihjj.hr/>

Silić, Josip; Pranjković, Ivo.(2007). Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta. Zagreb: Školska knjiga.

Pavličević-Franić, Dunja; Aladrović Slovaček, Katarina.(2010). Utjecaj načina poučavanja na motivaciju i stav učenika prema hrvatskome jeziku kao nastavnome predmetu. Napredak. 152 (2) 171 – 188 (2011).Dostupno na 002_pavlicevic (3).pdf

Međuinstitucijski stilski priručnik. <https://publications.europa.eu/code/hr/hr-4100800.htm>

Abstract

Correct and Incorrect in Writing and Speaking

In each language there are four basic language skills: listening, speaking, reading, and writing. While listening and speaking are innate abilities, reading and writing are skills that need to be developed. A child enters the communication process by listening and imitating adults, and starts speaking by repeating and understanding words. Reading and writing, on the other hand, are developed at school. All these skills have their specific characteristics, which intertwine and complete each other.

It is assumed that good knowledge of the mother tongue facilitates the acquisition of other (foreign) languages and contents. However, research in Croatian educational system has shown that students can master the theory of language and its orthographic rules, but cannot master their use, which often results in a negative attitude towards the school subject. The consequence is poor literacy of the Croatian language speakers.

It is affected by a lot of factors such as school curriculum, way of teaching, media, teachers, and the student environment.

This paper discusses common mistakes in the written and spoken language of students (and adults) in relation to the standard Croatian language. There are two aspects of the process of standardization of the Croatian language and its written and spoken form: orthography and orthoepy.

Writing is a human activity which implies leaving a trace on something in the form of symbols (letters, graphemes) from the set of predetermined signs (alphabet). It requires the following: the knowledge of the language to write in, and the knowledge of its alphabet, grammar, and orthography. Correct writing is studied by orthography (the set of rules for writing a particular language).

Speaking implies oral expression in a particular language, exchanging thoughts through spoken words, conversing with someone, communicating or conveying messages through words. Orthoepy gives the rules on the correct pronunciation of a particular language.

Keywords: *speaking, writing, orthography, orthoepy*